

Ulkoministeriö

NEUVOSTORAPORTTI UM2021-01148

KEO-10 Heikkinen-Hindrén Janna(UM)

14.10.2021
JULKINEN

Asia

**Raportti eduskunnalle: EU:n kehitysministerien epävirallinen videokokous Afganistanista
11.10.2021**

Kokous

11.10.2021

Kehitysministerien kokoonpanossa 11.10.2021 etäyhteydellä kokoontuneessa ulkoasiainneuvostossa keskusteltiin Afganistanin tilanteesta humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön näkökulmista. Euroopan ulkoasiainhallinto ja komissio ehdottivat juuri ennen kokousta kalibroitua lähestymistapaa humanitaarinen plus –aputoimien käynnistämiseksi ja peruspalvelujen turvaamiseksi paikalliselle väestölle maata uhkaavassa vaikeassa tilanteessa. Esiin nousi arvioita joiden mukaan noin miljoona lasta on vaarassa menehtyä talven aikana nälkään. Painotettiin, että humanitaarinen apu ei yksinään riitä estämään tätä vakavaa tilannetta ja maan romahtamista. Tukitoimia on tehostettava humanitaarisen avun ylitse, mutta Talibanien kanssa ei tulla tekemään yhteistyötä.

Seuranneessa keskustelussa jäsenmaat painottivat humanitaarista apua, Afganistanin sosio-ekonomisen romahduksen estämistä ja peruspalveluiden turvaamista, erityisesti elintarvike-, terveys- ja koulutussektorit, naisten ja tyttöjen ja heikoimmassa asemassa olevien oikeuksien edistämistä, ml. pakolaislasten koulutus. Samalla tulee kuitenkin pitää kiinni jo sovituista viidestä kriteeristä (Gymnich) ja Taliban hallintoa ei tule tunnustaa eikä legitimoida eikä päästää apuvaroihin käsiksi. Jäsenmaat pitivät tärkeänä EU:n yhteistä toimintaa asiassa, samoin yhteistyötä kansainvälisellä tasolla muiden saman mielisten maiden, YK:n, Maailmanpankin ja kansainvälisten kansalaisjärjestöjen kanssa. Useat jäsenvaltiot nostivat esille myös alueellisen yhteistyön ja tämän edistämisen luomalla alueellinen foorumi. Useat jäsenmaat antoivat eksplisiittisesti tukensa ehdotetulle humanitaarinen plus –aputoiminnalle. Samalla osa jäsenmaista pyysi saada lisätietoja tämän sisällöstä ja kustannuksista. Aputoimiin tullaan mobilisoimaan edellisen rahoituskehyskauden varoja.

1. Afganistanin tilanne

Kokouksessa käytiin läpi Afganistanin vakavaa tilannetta ja mahdollisuuksia toimia vaikeassa tilanteessa. Esiin nousi arviot tiedoista, että noin miljoona lasta saattaa kuolla nälkään tulevan talven aikana. Humanitaarisen avun taso ei riitä tällaisessa kriisissä. G20 kokoontuu 12.10. keskustelemaan asiasta. Humanitaarisen avun lisäksi tarvitaan ns. humanitaarinen plus –aputoimia. Taliban ei ole noudattanut lupauksiaan, osa heistä on myös YK:n terrorismilistalla. EU:n kaikissa toimissa tulee pitää kiinni jo sovituista viidestä periaatteesta (Gymnich).

EUH ja komissio ehdottavat yhdessä keskittymistä toimiin, joilla saadaan apua elintarvike-, koulutus- ja terveydenhuoltosektoreille. Lisäksi tulee tarkastella, mitkä kansainväliset järjestöt ja tahot voisivat tehdä kyseistä täytäntöönpanotyötä. On erityisesti huolehdittava naisten ja tyttöjen oikeuksista ja yleisesti ihmisoikeuksien kunnioittamisesta. Näihin toimiin on käytettävissä viime rahoituskehyskaudelta varoja kehitysyhteistyön rahoitusvälineestä (DCI). Todettiin, että on tärkeää antaa selkeä viesti afgaaniväestölle EU:n avusta.

EU:n toimiin tähän mennessä sisältyvät evakuoinnit, humanitaarinen toiminta, kehitysyhteistyövarojen jäädytys ja naapurivaltioille toimitettu apu pakolaisiin liittyen. Tilanteessa tarvitaan nopeita ja koordinoituja toimia. Riskinä tällä hetkellä on, että maan sosio-ekonominen tilanne huononee niin nopeasti, että maa romahtaa. Ehdotettu humanitaarinen plus –apuvaihtoehto toteutettaisiin Afganistanissa kansainvälisten järjestöjen avulla. Kyse ei ole perinteisestä kehitysyhteistyöstä. Kyse ei myöskään ole Taliban hallinnon tukemista ja rahoittamista. Samalla tärkeää tehdä yhteistyötä maan naapurivaltioiden kanssa maahanmuutto -asioissa sekä estää terrorismin, ihmiskaupan ja salakuljetuksen leviäminen. EU:lla on tähän liittyvä Team Europe –aloite. Toimet joilla pyritään lieventämään maahanmuuttotilannetta ovat myös mukana.

Seuranneessa keskustelussa **jäsenmaat** painottivat kiireellistä humanitaarista apua, Afganistanin sosio-ekonomisen romahduksen estämistä ja peruspalveluiden turvaamista, erityisesti elintarvike, terveys- ja koulutussektorit, naisten ja tyttöjen ja heikoimmassa asemassa olevien oikeuksien edistämistä, ml. pakolaislasten koulutus. Samalla tulee kuitenkin pitää kiinni jo sovitusta viidestä kriteeristä (Gymnich) ja Taliban hallintoa ei tule tunnustaa eikä legitimoida eikä päästää apuvaroihin käsiksi. Jäsenmaat pitivät tärkeänä EU:n yhteistä toimintaa asiassa, samoin yhteistyötä kansainvälisellä tasolla muiden saman mielisten maiden, YK:n, Maailmanpankin ja kansainvälisten kansalaisjärjestöjen kanssa tukitoimien osalta. Useat nostivat esille myös alueellisen yhteistyön ja tämän edistämisen luomalla alueellinen foorumi. Useat antoivat eksplisiittisesti tukensa instituutioiden ehdottamalle humanitaarinen plus –aputoiminnalle. Osa jäsenmaista pyysi saada lisätietoja tämän sisällöstä ja kustannuksista.

Suomi toi esiin, että on tuettava aputoimia ja ihmisten selviytymistä. EU:n ei kuitenkaan tule kanavoida varoja tai resursseja Taleban-hallinnon kautta tai legitimoida Talibania millään tavalla. Peruspalvelujen tukeminen on ymmärrettävää, mutta kaikkien kumppanien tulee olla mukana toiminnassa, ettei EU joudu yksin maksamaan kuluja. Suomi pyysi lisätietoja toimien kustannusten osalta ja pyysi määrittelemään jatkossa asiat selkeästi, ml. humanitaarinen plus –lähestymistavan, terveydenhoidon ja koulutuksen ja perusteet varojen jakamiselle. Tietoja tarvitaan, jotta voidaan päättää asiassa etenemisestä. Lisäksi on tärkeää keskustella avun ehdollisuudesta lähitulevaisuudessa. Talibaniin tulee vaikuttaa kaikkien mahdollisten kanavien kautta humanitaarisen pääsyn takaamiseksi ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kunnioittamiseksi. Heikoimmassa asemassa olevien oikeudet ja tarpeet ovat keskiössä. Lisäksi on puolustettava naispuolisia avustustyöntekijöitä, jotta he voivat jatkaa työtään turvallisesti. Suomi painotti lopuksi myös naapurimaiden tukemista ja suhtautui myönteisesti alueelliseen yhteistyöfoorumiin ja toivoi sen käynnistyvän piakkoin.

Keskustelun **lopuksi** todettiin, että humanitaarinen apu on ehdottoman tärkeää ja humanitaarisen avun lisäksi on vaikeampaa tarjota muita tukitoimia, mutta samalla Afganistanin yhteiskunta ja talous eivät saa romahtaa. On myös selvää, että veronmaksajien rahoja ei tule EU-tuen kautta päätyä Talibaneille. Tarvitaan vaihtoehtoinen kolmas toimintapa. Asiaa tullaan käsittelemään lähiviikkoina tarkemmin ja käydään läpi ketkä ovat EU:n kumppanit toimeenpanossa. Lisäksi käydään tarkemmin läpi humanitaarinen plus –lähestymistavan määritelmää. Todettiin, että jäsenmaat antoivat vahvan tuen asiassa etenemiselle ja olivat yhtä mieltä lähestymistavasta: 1) lisättävä tukea humanitaarinen plus –lähestymistavan mukaisesti eli humanitaarinen apu ei yksin riitä tässä kriisitilanteessa; 2) edellisen rahoituskehyskauden jäljellä olevia varoja käytetään näihin toimiin ja tuki annetaan paikalliselle

väestölle noudattaen yhteisesti sovittuja periaatteita; 3) jo sovitusta viidestä perusperiaatteesta pidetään kiinni ja samalla poliittista painetta pidetään yllä Talibaneihin nähden, näin varmistetaan, että tilanteen salliessa kehitysyhteistyö voisi uudelleen käynnistyä.

Lisäksi yhteistyötä jatketaan saman mielisten toimijoiden kanssa, alueellista yhteistyötä edistetään ja tähän sisällytetään mukaan myös alueen tärkeimmät toimijat. EU sitoutuu toiminnassaan jo määritettyihin ehtoihin/kriteereihin (Gymnich, neuvoston päätelmät).

Suomen edustajat

Kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari, erityisavustaja Kirsi Airio, suurlähettiläs Markku Keinänen (EUE) ja lähetystöneuvos Katja Koskela (EUE)

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	Afganistan, kehitysyhteistyö, humanitaarinen apu
Hoitaa	UM
Tiedoksi	EUE, MMM, OKM, PLM, SM, STM, TEM, VM, VNK, YM
